

temu in unemu. Al prišli bojo časi, ko bomo tudi mi Angleže bolj posnemali, ker bomo čedalje bolj spoznavali, da resničen je pregovor stari: „pomagaj si sam, in Bog ti bo pomagal“ — to je, ne zakopaj svojega uma, ki ti ga je Bog dal, marveč napenjaj vse svoje moči, da spoznaš, kar utegne v prid biti tebi in tvojim ljudem!

Na korist vinorejcom.

Iz Polčan. Vino nam je imeniten pridelek; pa ga tudi ni skoro človeka, ki bi te predrage kapljice rad ne serkal. Žalostni smo tedaj bili, ko nam je slana poparila, kar je topla spomlad že bila zbudila. Mraz je nam ljubo tertico zlo poškodoval. Ostalo je vendar zdravo, kar mraz ni najdel; tako imenovane slepe oči so se obudile, ki nam našo žalost nekoliko tolažijo. Al le grobanje, to je, pomlajeni ters, si ne more pomagati, ker vsak vinorejec vé, da pri grobanju že bolj slabi konec zunaj zemlje ostane, dve do tri oči; ravno tote so največ terpele in pozeble. Zatoraj vinorejci pomagajmo, kjer se še pomagati dá. Mladim tersom odkopajte zemljo do spod pervega očesa; najdlji bote lepo mladčko, ki se pod grudjem terpinči in nas pomoči prosi, ker sama ven ne more. Toti naš mali trud mu bo pomagal k življenju in rodovitnosti. — Kar se tiče žitnega polja, hvala Bogu! vse lepo stoji, posebno po zadnjem snegu; podoba je, da je bil bolj gnoj kot sneg. J. Fr.

Odgovor protivnikom slovenske peticije

Zoper pismo, katero je bilo une dni državnemu ministru v imenu vseh Slovincov podano, ti in uni marsikaj vgovarjajo, na primér, da ta reč gré pred deželni zbor, da se dela proti ustavi, da vabimo s tem ministra, naj bi sam ob sebi dajal (oktroiral) postave itd., — naši bolj iz nevednosti, ktera pa izgovora nima, ali morda tudi iz neke premodrosti, protivniki slovenstva pa samo iz narodne zavisti.

Poslednje učiti bi bilo bob v steno metati.

Unim našim vgovarjavcom pa naj bo rečeno tako: Da se spolni tista prošnja Slovincov, je ali potreba kake nove postave, ali je pa ni potreba. Če k temu ni potreba nove postave, ker morda gré samo za nasledek vodil, izgovorjenih v naši ustavi — ti novi podslombi avstrijskega cesarstva — more, to je očitno, pomagati samo vladarstvo po upravni (administrativni) poti, torej je gotovo, da se v tem primerljeji Slovinci niso mogli obrniti drugam kakor na vladarstvo.

Če je pa potrebna nova postava, mora se najpred preudariti, kako se po ustavi napravljajo nove postave, po čijem nagibu, in pa, ali gré tukaj za deželno ali za državno postavo, — in prosivcem je bilo na voljo, izbrati si za dosego svojega namena eno ali pa drugo pot, kakor jim je bolje kazalo.

Postave se po novem ali tako napravljajo, da jih ministerstvo samo zastopnikom deželnim (pri deželnih postavah) ali državnim (pri državnih postavah) predloži in po pretresu in sklepu zbora deželnega ali državnega cesarju za poterjenje nasvetuje, ali se pa napravljajo tako, da zbor sam od sebe načert kake postave naredi in sklene in da po tem ministerstvu rečeni sklep s svojimi opombami (in dostikrat tudi s premembami) cesarju za poterjenje predloži. Ministerstvo pa predlaga zboru načerte postav, ker je samo od sebe spoznalo potrebo kake postave, ali ker je od deželnih zborov, ali pa od ljudstva samega s prošnjami pismi ali po časnikih ali kakor si bodi zvedilo za željo ljudstva. Če tedaj kdo misli, da zato, ker je v Avstriji nastopilo ustavno vladanje, ni več ustavi primerno, obračati se s prošnjami na ministerstvo, se ravno tako moti, kakor se moti tisti, kateri misli, da kdo, proseč ministerstvo za odpravo kake napake, ktera se brez nove postave od-

praviti ne dá, s tem ministerstvo nagovarja k samolastnemu in neustavnemu izdanju te postave. Če so Slovinci prosili ministerstvo za te in te reči, in če bi za uslišanje te prošnje bila potrebna kaka nova postava, niso s tem hotli, da ministerstvo to postavo proti ustavi samolastno izdá, marveč da po ustavi tako napelje, da pride taista na dan, to je, da jo ono zboru predloži.

Drugo vprašanje pa je: ali gré vpeljanje slovenščine v šole in urede in nje raba pri postavah in oklicih med deželne reči (zastran katerih edino ima deželni zbor polovico postavodajne oblasti) ali pa med državne reči?

En sam pogled v deželno ustavo nam pokaže, da to ne gré med deželne reči; kajti ustava našteva odločno vse deželne reči in znani 4 člani slovenske peticije se jim ne prilegajo. Spadajo torej med državne reči, ki gredó v področje državnega zbora.

Pa če bi rečeni člani tudi spadali med deželne reči, v katerih gré prvi sklep deželnemu zboru, bi še vendar ne bilo protiustavno in celó neprimerno obrniti se na vladarstvo s prošnjo, da ono deželnim zborom, katerih je šest za Slovence, zadevno postavo predloži, in potem cesarju poterjenje nasvetuje, ker bi se ravno po ti poslednji poti ložeje dala napraviti enaka postava za vse Slovence, kakor če bi se v vsakem teh Slovincem po večini neugodnih zborov kak poslanec za njo potegnil.

Res je, da bi se bila ta reč v deželnih zborih lahko sprožila in da bi bil, na primer, kranjski zbor smel prositi za izdaje državnih postav, s katerimi bi se unim željam slovenskega naroda zadostilo, kakor je prosil, postavimo, za izdaje občne postave, ki poslancom neodgovornost zagotavljuje; al ni res, da bi ta reč šla v področje deželnih zborov, ali pa, da bi sedaj neustavno bilo, obrniti se s prošnjo na ministerstvo. Tudi je res, da bi lahko kak poslanec v državnem zboru na Dunaji tako postavo nasvetoval; ali to se še vedno more zgoditi, čeravno je prošnja ministru izročena, marveč se mora zgoditi še toliko laglje, ker mu prošnja služi za priliko in za oporo. — Ker se je nabiranje podpisov bilo začelo že ob času, ko še nihče ni vedil za začetek zborov državnih in deželnih, bilo bi pač malo modro, če bi se prošnja, ktera se pred dano ustavo in po dani ustavi sme ministerstvu izročiti, bila brez privoljenja podpisov kam drugam obrnila ali pa celó zaveršla.

O goriški gimnazii.

Iz Gorice 10. maja. Na načert o goriški gimnazii, kterege sem jez priobčil v 16. listu „Novic“, se je oglasil gosp. T-i na Dunaji ter nam v 18. listu ravno tega časopisa naravnost povedal, da 1) nikakor zadovoljen biti ne more z našim po meni razglašnim načertom, ker se za goriške Slovence premalo tirja; 2) dalje protestira proti moji lastni izreki: „ta načert bi vsem trem narodom ustregel“; in 3) ker se gosp. T-i nikakor ne vjema z našim načertom, boji se pripasti številu nepoštenih ljudi na mojo pridjano opazko: „ž njim se ujema vsak pošten človek v našem poliglottnem mestu.“ Nazadnje nam gosp. dopisnik tudi razodene svoj načert zbog učnega jezika na naši gimnazii. Razloči se ta njegov načert od našega bistveno le v tem, da bi Slovinci in Lahi v zgornji gimnazii v enojnem razredu skupaj za učni jezik imeli slovenski v tem ko smo mi v našem načertu nemški postavili. Le po izpeljavi svojega načerta misli gosp. T-i, bi bilo mogoče se slovenskega jezika popolnoma naučiti.

V vzajemno porazumljenje in pojasnenje pridenem naslednje kratke opazke. Veseli nas v gospodu T-i zapaziti čverstega Slovenca, takega, ki se bo še kedaj za naš narod krepko poganjati znal. Načert o šolah, ki si ga je narisal, je pač vse hvale vreden, tudi mi se ž njim strinjamo, ker sami dobro spoznamo, da ravno tak bi tudi v

djanji biti imel, če preračunimo število Slovencev in Lahov na Goriškem. Toda uprašati smem: Ali se vselej tudi vse brez overe izpeljati dá, kar se nam dopada, kar mi želimo, kar mi mislimo in vemo, da bi nam šlo po vsej pravici? Tudi okoljnosti imajo pravico kaj ugovarjati. Zdi se mi, da gosp. T-i, čeravno na Goriškem rojen, vendar še premalo pozná razmere goriških Slovencev, še manj pa je kedaj opraviti imel z Lahi najnovejšega kopita, katerim le besedico čerhniti o njegovem načertu bi bilo pač „horribile dictu!“ In gotovo bi se naši nasprotniki, naj bi se tudi naši slovenski poslanci še tako goreče za-nj potegovali, z vso silo zoperstavili izpeljavi njegovi; nasledek tega ne bi bil drugi kot še huja antipatia Lahov proti Slovencom. Ogniti se zlega še hujskega nam začasno in v sedanjih okoljnostih družega ne ostane kot se poprijeti ali načerta, ki ga nam tudi sami Lahi urinjajo (ali odkritoserčno? ne vem), po katerem bi se v dvojnoverstnih razredih Slovenci in Lahi učili od perve začetne do zadnje latinske šole. Ker se pa s tem načertom dosti ne ujemamo, kakor sem povedal že tudi zakaj? v 16. listu „Novic“, nam ostane poslednji, po katerem bi bil na zgornji gimnazii nemški za učni jezik. Tudi nam ne beli las misel, da bi bilo po taki poti za našo šolsko mladež premalo oskerbljeno. Pač več ko zabiti bi morali biti taki učenci, ki bi se ne naučili za prav svojega maternega jezika, po tem ko so ga skoz 4 normalne in 4 latinske šole neprenehoma za učni jezik imeli in ne manj se tudi v njem učili na zgornji gimnazii keršanskega nauka in po okoljnostih še kakega družega predmeta. In kaj, ali nima učenca spodbosti, se dobro naučiti svojega maternega jezika, tudi misel, da ga bo rabiti moral v kakoršnem koli stanu v vradni kot vradnik, v šoli kot učitelj, v cerkvi kot duhovni pastir itd.?

Ad 2. Gospod T-i naj blagovoli še en pot moj navetovani načert prečitati, pa bolj pazljivo in ne poverhoma. Neposredno pred besedami dopisnikovega spodtikljeja: „vsem trem narodom“ se nahajajo besede: „Deželna jezika“ (dva in ne trije), „učenci obojnega naroda“ (tedaj dveh in ne treh narodov), „Lahi in Slovenci (kje pa Nemci?) itd. Iz teh izrazov samo po sebi sledi, da z izreko: „vsem trem narodom“ sem gotovo kaj družega izraziti mislil kakor pa jako abotno terditi: „na Goriškem tudi nemški rod prebiva!“

Ad 3. Ker se gospod T-i na Dunaji znajde, je tudi njegov strah, „nepoštenim“ prištet biti, skoz in skoz prazen, ker svojo opazko nedolžno: „vsak pošten človek“ nisem raztegnil čez vse poštene cele carevine naše, ampak ona je preočitna, kakor da bi se kdo nad njo spodtakniti imel, namreč rekel sem: ž njim (načertom) se ujema vsak pošten človek v našem poliglotnem mestu.“ O vseh drugih opombah molčim in rečem le samo to: Ne „precejajmo komarjev skoz sito“, in „nikar ne iščimo dlake v jajcib!“ *)

Furlani-Ternogorski.

Ogled po svetu.

Kako pride cesar Napoleon III. po krono francozko v Pariz.

Bilo je mesca septembra leta 1848, ko je neka kočija pred kerčmo z imenom: „Hotel du Rhin“, na tergu vendomskem v Parizu obstala. Iz nje stopi mož bledega obličja, okoli 40 let star; pripeljal se je od kolodvora „Havre“. Njegova obleka, sicer čedna, vendar ni kazala kake visoke osebe. Kar je seboj pripeljal, bilo je v dveh culicah zvezano. V kerčmo pridši prosí strežaja za eno sobico. Strežaj, rojen Nemeč po imenu Juri, odkaže gostu stanovališče visoko gori v petem nadstropji, menda zato, ker so bile sobe

v spodnjih nadstropjih že vse oddane, ali pa ker si je mislil, da bo stanovališče ptujcu v petem nadstropji najbolj dopadlo. In res je bil s sobo v petem nadstropji jako zadovoljin, kajti bila je temotna in brez vse lepote.

V tistem času, kakor je znano, so imeli Francozi ljudovlado ali republiko. Nihče ni vprašal ptujca za kako potno pravico (pos) in tudi kerčmar ni tirjal, da bi mu pismeno spričal to.

Da bi ptujec pisma, ako bi ktere na-nj prišle, gotovo v roke dobil, reče strežaju, da je ime njegovo Jackson. Al gospod Jackson ni od nikodar pisma dobil, tudi je zmiraj v sobi čepel, ni se ganil nikamor. Strežaj sam je bil njegova družba; ž njim se je pogovarjal in si čas kratil. Radoveden pa ga je vsaki dan popraševal po novicah vsakidanjih. Ko po govorici spozná, da je strežaj Nemeč, se pogovarja ž njim le nemško. Povedal mu je, da več časa je bil na Nemškem. Čas si je kratil z branjem in pisanjem; prav pridno je smodke puhal; tudi si je dal naročiti mnogo političnih časnikov. Jedil si ni celó nič zbiral; bil je z vsako jedjo zadovoljen; vina si je ukazal najboljšega bordskega mnogokrat prinesiti brez ozira na veliko plačo. Večkrat je najdel Juri ptujca na oknu sloneti in zlo zamišljenega. Posebno rad je gledal spominek cesarja Napoleona I., kateri je ravno nasproti njegovemu oknu stal. „Ta človek se spomina Napoleonovega ne more nikoli dosti nagledati“ — je rekel Juri sam sebi — „res, da je lep spomin; al da bi ga mogel uro za uro, dan za dnevom gledati, bi me mogli plačati.“

„Kaj je danes novega?“ — vpraša ptujec nekega jutra strežaja, ko mu je ravno zajterk prinesel. „Nič kaj posebnega — mu odgovori; — „pravijo, da je unuk cesarja Napoleona v Parizu in da so ga zaperli.“ — „Tako?“ — odgovori gosp. Jackson, ko je slišal to novico. In ko strežaj iz sobe gré, zapazi, da se gost njegov tej novici posmejuje; al vedil ni, kaj to pomeni.

Komaj preteče 14 dni, kar je ptujec tukaj, že zapazijo hišniki, da ne živi tako samotno kakor mislijo. Vsaki dan ga obišejo možje sivih las, mnogi izmed njih z redi in svetinjami ovenčani. Strežaju, kateremu vstop v sobo je bil vselej dopuščen, pa ni odšlo, kako visoko da ti ovenčani možje Jacksona spoštujejo.

„Povabil sem danes nekoliko znancov h kosilu“ — pravi nekega jutra gosp. Jackson strežaju; bodite tako dobri in pripravite nam obed v veliki dvorani spodnjega nadstropja, da bom mogel goste dobro sprejeti; posebno se vam pa priporočam za dobro vino.“

Juri je poskerbel vse prav dobro.

O napovedani uri se snide deset starih imenitnih gospodov v dvorani, kjer je bila miza že pogernjena. Kmali potem pride gosp. Jackson; vsi ga sprejmejo z veliko častjo. Pri obedu niso bili židane volje; govorili so le bolj tiho; tukaj se je ta, tam uni k svojemu tovaršu nagnil in mu kaj posebnega v uho zašepetal; gospod Jackson pa je pil z nekim starim in z redom ovenčanim možem bratovščino.

Ko so se gosti poslovili od gosp. Jacksona, pravi on strežaju: „Oskerbite mi več sob za moje služabnike, ki jutri pridejo in mnogo oblačil, pisem in bukev seboj prinesejo. Tudi, če bi kdo po cesarjeviču Ludeviku Napoleonu vprašal, recite mu, da sem jez.“

Strežaj zaslišavši besede te pade skoraj v omedlevico, in ne vé kaj bi začel; ptujec pa se mu nasmeja.

Gosp. Jackson veli dalje strežaju: „Idite in oskerbite mi v spodnjem nadstropji lepšo in bolj prostorno sobo od te!“ Juri hití berž h gospodarju in mu pové novico, da gosp. Jackson je cesarjevič Ludevik Napoleon. Kerčmar tega ne more verjeti, ampak hití berž sam v sobo Jacksonovo, da bi se sam o resnici Jurjevih besed prepričal. Stopivši v sobo ptujca naravnost vpraša: je li res, kar sem ravno slišal? Gospod Jackson ponavlja besede, ktere je strežaju rekel, dostavi zdaj še to, da je prišel po cesarsko krono.

*

*) Više očuh više vidi! Lep in dober je tudi načert v 20. listu „Novic“, po katerem bi se na zgornji gimnazii učenci slovenski in furlanski uzajemno v enem razredu učili polovico predmetov v slovenskem in polovico v furlanskem jeziku. Mu privoščimo najboljši uspeh. Pis.